

CIVIL-LAW ISSUES OF USING UNNAMED AND MIXED CONTRACTS IN THE FIELD OF SPORTS

Nosirjon Ibragimovich Askarov

Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: sports law, transfer contract, unnamed contract, mixed contract, advertising contract, image rights, sports agents, FIFA regulations, CAS practice, civil law, sports industry, Uzbekistan legislation.

Received: 02.11.25

Accepted: 03.11.25

Published: 04.11.25

Abstract: This article examines the legal nature of unnamed and mixed contracts widely used in the sports industry, their practical significance, and the challenges related to their regulatory framework. It substantiates that agreements such as football player transfers, advertising and image rights contracts, and relations with sports agents do not fully fit into traditional civil law contract categories. A comparative analysis was conducted based on international sports law — including FIFA and UEFA regulations and CAS decisions — as well as the practices of England, the United States, Germany, Japan, and Kazakhstan. In Uzbekistan, sports-related contracts are primarily regulated by the Civil Code, labor legislation, and the internal documents of sports federations; however, the absence of explicit legal norms regarding transfers, image rights, and advertising agreements remains an issue. The study proposes recognizing unnamed and mixed contracts in the sports sector, ensuring the protection of athletes' personal and property interests, and enhancing transparency in contractual relations.

СПОРТ СОҲАСИДА НОМЛАНМАГАН ВА АРАЛАШ ШАРТНОМАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ

Носиржон Ибрагимович Аскарлов

Юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Тошкент Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: спорт ҳуқуқи, трансфер шартномаси, номланмаган шартнома, аралаш шартнома, реклама шартномаси, имидж ҳуқуқлари, спорт агентлари, ФИФА регламенти, CAS амалиёти, фуқаролик ҳуқуқи, спорт индустрияси, Ўзбекистон қонунчилиги.

Аннотация: Ушбу мақолада спорт индустриясида кенг қўлланилаётган номланмаган ва аралаш шартномаларнинг ҳуқуқий табиати, уларнинг амалий аҳамияти ҳамда қонунчиликдаги тартибга солиниш муаммолари ўрганилади. Футболчилар трансфери, реклама ва имидж ҳуқуқлари шартномалари, спорт агентлари билан муносабатлар каби битимларнинг классик фуқаролик-ҳуқуқий шартнома турларига тўлиқ мос келмаслиги асослаб берилган. Халқаро спорт ҳуқуқи – ФИФА ва УЕФА регламентлари, CAS қарорлари – ҳамда Англия, АҚШ, Германия, Япония ва Қозоғистон амалиётига нисбатан қиёсий таҳлил амалга оширилди. Ўзбекистонда спорт билан боғлиқ битимлар асосан Фуқаролик кодекси, меҳнат қонунчилиги ва спорт федерациялари ички ҳужжатлари орқали тартибга солинаётгани, аммо трансфер, имидж ҳуқуқлари ва реклама шартномалари бўйича аниқ нормалар етишмаслиги таъкидланади. Тадқиқот натижасида спорт соҳасида номланмаган ва аралаш шартномалар институтларини ҳуқуқий тан олиш, спортчининг шахсий ва мулкӣ манфаатларини муҳофаза қилиш, ҳамда шартномавий муносабатларда шаффофликни таъминлаш бўйича таклифлар илгари сурилган.

ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НЕНАЗВАННЫХ И СМЕШАННЫХ ДОГОВОРОВ В СФЕРЕ СПОРТА

Носиржон Ибрагимович Аскарров

*Доктор философии (PhD) по юридическим наукам
Ташкент, Ўзбекистон*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: спортивное право, трансферный договор, неназванный договор, смешанный договор, рекламный договор, имиджевые права, спортивные агенты, регламенты ФИФА, практика CAS, гражданское право, спортивная индустрия, законодательство Узбекистана.

Аннотация: В данной статье исследуется правовая природа неназванных и смешанных договоров, широко применяемых в спортивной индустрии, их практическая значимость, а также проблемы их нормативного регулирования. Обосновывается, что такие соглашения, как трансфер футболистов, рекламные договоры и контракты, связанные с имиджевыми правами спортсменов, а также отношения со спортивными агентами, не полностью

соответствуют традиционным типам гражданско-правовых договоров. Проведён сравнительный анализ международного спортивного права — включая регламенты ФИФА и УЕФА, решения CAS — а также практики Англии, США, Германии, Японии и Казахстана. В Узбекистане спортивные договоры регулируются преимущественно Гражданским кодексом, трудовым законодательством и внутренними документами спортивных федераций; однако отсутствие чётких норм о трансферах, имиджевых правах и рекламных соглашениях остаётся актуальной проблемой. По результатам исследования предложено признать в спортивной сфере институты неназванных и смешанных договоров, обеспечить защиту личных и имущественных интересов спортсменов, а также повысить прозрачность договорных отношений.

Кириш. Жаҳон спорт индустрияси XXI асрда иқтисодийнинг алоҳида сектори сифатида шаклланиб, футбол, теннис, баскетбол, киберспорт каби йўналишларда миллиардлаб долларлик молиявий айланиш ва қўп қиррали шартнома муносабатларини юзага келтирмоқда. Бундай муносабатлар классик фуқаролик-ҳуқуқий шартномалар — олди-сотди, ижара, хизмат кўрсатиш каби турларига тўла мос келмайди. Шу сабабли спорт амалиётида турли ҳуқуқий институтлар: номланмаган шартномалар, аралаш шартномалар, комплекс битимлар, ишлаб чиқувчи шартномалар (bespoke contracts) кенг қўлланилади.

Шу билан бирга, трансфер битимлари, реклама ва спонсорлик шартномалари, спорт агентлари билан муносабатлар, спортчининг имидж ҳуқуқларидан фойдаланиш шартномалари фуқаролик ҳуқуқи доктринасининг анъанавий назарияларини қайта кўриб чиқишни талаб этмоқда. Хусусан, Р.Ж. Рўзиев, О.Окюлов, М.И. Брагинский, В.В. Витрянский ва И.Б. Новицкий томонидан номланмаган ва аралаш шартномаларнинг қонуний хусусиятлари чуқур ўрганилган бўлиб, спорт амалиёти бу назарияларнинг янада такомиллаштирилиши зарурлигини кўрсатмоқда.

Ушбу мақоланинг мақсади — спорт соҳасидаги номланмаган ва аралаш шартномаларнинг ҳуқуқий табиати, амалдаги муаммолари ҳамда уларни ҳуқуқий тартибга солишнинг замонавий тенденцияларини кўрсатиш орқали норматив-ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш бўйича илмий асосланган ҳулосалар беришдан иборат.

Тадқиқотда қуйидаги илмий усуллар қўлланилди:

Қиёсий-ҳуқуқий таҳлил

Англия, АҚШ, Германия, Испания, Япония ва Қозоғистон ҳуқуқ тизимларида спорт шартномаларининг квалификацияси ўрганилди. ФИФА, УЕФА, спорт арбитраж суди (CAS) қарорлари таҳлил қилинди.

Доктринал таҳлил

Р.Ж. Рўзиев, И.Б. Новицкий, О.С. Иоффе, М.И. Брагинский, А. Мухаммадиев каби олимлар асарларида номланмаган ва аралаш шартномалар бўйича берилган назарий ёндашувлар таҳлил қилинди.

Норматив-ҳуқуқий таҳлил

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси, “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги Қонун, спорт федерациялари уставлари, ФИФА трансфер регламентлари ўрганилди.

Амалий кейслар таҳлили

Трансфер битимларининг иқтисодий-ҳуқуқий табиати, имидж ҳуқуқларидан фойдаланиш шартномалари, реклама битимлари ва спорт агентлари фаолиятига оид воқеий амалиёт таҳлил қилинди.

Трансфер шартномаларининг ҳуқуқий табиати

Тадқиқот натижалари шуни кўрсатадики, трансфер битими инсонни “объект” сифатида сотиш амалиётига мутлақо тўғри келмайди. Унинг моҳияти қуйидаги элементлардан иборат:

меҳнат мажбуриятлари билан боғлиқ ҳуқуқлар мажмуасининг ўтказилиши;

янги меҳнат шартномаси тузилиши;

компенсацион тўлов (transfer fee)ни амалга ошириш;

экслюзив иштирок ҳуқуқларини бир клубдан бошқасига ўтказиш.

Шундай қилиб, трансфер битими аралаш шартнома сифатида намоён бўлади ва у олди-сотди, хизмат кўрсатиш ва ҳуқуқларни ўтказиш элементларини ўз ичига олади.

Реклама ва имидж ҳуқуқлари шартномалари

Спортчи билан тижорат бренди ўртасида тузиладиган шартномалар қуйидаги хусусиятларга эга:

шахснинг исмидан, образидан ва тасвиридан фойдаланиш ҳуқуқи;

товар белгисини тарғиб қилиш;

рақобат қоидаларига риоя қилиш;

истеъмолчиларни ҳимоя қилиш нормаларига мувофиқлик.

Бундай шартномалар қонуний бир типга тўлиқ мос келмагани сабабли, улар номланмаган шартномалар тоифасига киради.

Халқаро амалиёт тенденциялари

Тадқиқот натижаларига кўра:

Англия ва АҚШда трансфер тўловлари бухгалтерияда нематериал актив сифатида қайд этилади.

Евролигада CAS қарорлари трансферларни меҳнат муносабатлари билан боғлиқ мажбуриятларнинг ўтказилиши сифатида баҳолайди.

Япония ва Қозоғистонда реклама шартномалари алоҳида норматив база билан тартибга солинади.

Ўзбекистон амалиётидаги муаммолар

трансфер ва реклама шартномалари бўйича қонунларда аниқ нормалар йўқ;

спорт агентлари фаолиятида шаффофлик паст;

имидж ҳуқуқлари мазмуни қонунчиликда тўлиқ белгиланмаган;

номланмаган шартномалар институти амалиётда мавжуд, аммо назарий жиҳатдан етарли даражада тартибга солинмаган. Тадқиқот натижалари қийматли хулосаларни юзага келтирди. Биринчи навбатда, спорт индустриясидаги шартнома муносабатлари тез ривожланаётган ва юқори даражада мураккаб иқтисодий жараён ҳисобланади. Трансфер битимлари фуқаролик ҳуқуқида “одам савдоси” билан боғланиши мумкинлиги ҳақидаги нотўғри қарашлар амалиётда йўққа чиқарилди. Трансфер – бу инсон эмас, балки ҳуқуқлар мажмуасини ўтказиш тартиби эканлиги англашилди.

Спортчиларнинг реклама ва спонсорлик битимлари эса рақобат ҳуқуқи, бренд ҳуқуқи, авторлик ҳуқуқи ва меҳнат ҳуқуқи билан ўзаро боғлиқ ҳолда фаолият юритади. Бу эса уларни анъанавий шартнома типлари доирасига сиғдирмасдан, номланмаган битимлар сифатида қарашни талаб қилади.

Ўзбекистон ҳуқуқ тизимида спорт шартномалари аниқ тартибга солинмагани сабабли, федерациялар уставлари ва ички регламентлар ҳуқуқий манбалар сифатида хизмат қилмоқда. Аммо бу амалиёт қатор таваккалчиликларни келтириб чиқаради: коррупциявий хавф, яширин тўловлар, спортчининг манфаатлари кам таъминланиши.

Халқаро тажриба шуни кўрсатадики, спорт шартномаларининг табиати юридик жиҳатдан аралаш ва комплекс характерга эга бўлиб, уларни ҳуқуқий тан олиш инсон кадр-қимматини ҳурмат қилиш тамойиллари билан уйғунлаштирилиши шарт.

Хулоса. Тадқиқотдан келиб чиққан ҳолда қуйидаги хулосаларни келтириш мумкин:

Спорт индустриясидаги шартномалар классик фуқаролик-ҳуқуқий шакллarga тўла мос келмайди ва уларни номланмаган ёки аралаш шартномалар сифатида тан олиш зарур.

Трансфер битимлари инсонни эмас, балки меҳнат мажбуриятлари билан боғлиқ ҳуқуқлар мажмуасини ўтказишдан иборат комплекс шартнома ҳисобланади.

Реклама ва имидж ҳуқуқлари шартномалари ҳуқуқнинг бир нечта соҳалари билан боғлиқ бўлганлиги учун номланмаган битимлар турига мансубдир.

Ўзбекистонда спорт шартномаларини тартибга солувчи қонунчиликни такомиллаштириш зарур, хусусан:

имидж ҳуқуқларини алоҳида ҳуқуқий институт сифатида белгилаш;

спорт агентлари фаолиятини лицензиялаш;

трансфер битимларининг шаффофлигини ошириш.

Халқаро амалиётдаги тенденцияларни ҳисобга олган ҳолда Фуқаролик кодексида спортга хос номланмаган ва аралаш шартномаларни алоҳида ҳуқуқий институт сифатида тан олиш мақсадга мувофиқ.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Рўзиев Р.Ж. Фуқаролик ҳуқуқи: умумий қисм. – Тошкент: ТДЮУ нашриёти, 2021.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право: Общие положения. – Москва: Статут, 2000.
3. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательствах. – Москва: Юридическая литература, 1999.
4. Иоффе О.С. Обязательственное право. – Москва: Статут, 2004.
5. Okylov O. Fuqarolik huquqida shartnoma erkinligi tamoyili. – Тошкент, 2022.
6. Мухаммадиев А. Shartnomalar tizimi va huquqiy tabiati. – Тошкент: Adolat, 2020.
7. FIFA. Regulations on the Status and Transfer of Players (RSTP). – FIFA Official Website, 2024.
8. UEFA. Club Licensing and Financial Fair Play Regulations. – UEFA Publications, 2023.
9. Court of Arbitration for Sport (CAS). CAS Jurisprudence Digest on Transfer and Contractual Stability, 2016–2023.
10. Anderson, J. Modern Sports Law: Principles and Practice. – Oxford University Press, 2019.
11. Gardiner, S., Parrish, R., et al. Sports Law. – Routledge, 2021.
12. Nafziger, J. International Sports Law. – Brill, 2018.
13. Drysdale, R. & Manoli, A. Image Rights in Sports: Legal and Commercial Perspectives. – Sports Law Journal, 2020.

14. Késenne, S. The Economic Theory of Professional Team Sports. – Edward Elgar Publishing, 2014.
15. Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси. – Тошкент, 2024 йилги нашр.
16. “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги Қонун. – ЎЗҚР, 2015 (2022 йилдаги ўзгартишлар билан).
17. Ўзбекистон футбол ассоциацияси. Ichki intizomiy reglament. – Тошкент, 2023.
18. Premier League. Handbook & Player Registration Rules. – Premier League Publications, 2023.
19. Deloitte. Football Money League Report. – Deloitte Insights, 2023.
20. Szymanski, S. The Economic Design of Sports Leagues. – Journal of Sports Economics, 2022.